

نمایه حدیثی سیره سیاسی امام علی (علیه السلام)

ابو الفضل سلطان محمدی *

مقدمه

زندگی امیرالمؤمنین حضرت علی (علیه السلام) از ابعاد مختلف قابل مطالعه و بررسی است. یکی از این ابعاد، زندگی و سیره سیاسی ایشان به ویژه دوران پنج ساله حکومت آن حضرت است.

دوره کوتاه خلافت امام علی یکی از نقاط عطف در تاریخ اسلام و از درخشانترین دوران تاریخ بشر است، که در آن والاترین ارزشها و فضیلتهای انسانی به دست مردی الهی به ظهور رسیده، مانند عدالت خواهی، مساوات، زهد و ساده زیستی، سازش ناپذیری با دشمنان، شجاعت و دلاوری در عرصه جنگ و جهاد، مبارزه با گروههای بیعت شکن (ناکثین) و فرقه ستم پیشه (قاسطین) و دسته منحرف از راه حق (مارقین).

طلیعه این نوشتار را دو مورد از سخنان امام علی (علیه السلام)، یکی پیش از بیعت مردم با

* حجة الاسلام والمسلمین ابوالفضل سلطان محمدی، پژوهشگر پژوهشکده اندیشه سیاسی اسلام.

ایشان و دیگری پس از بیعت و خلافت ایشان، قرار می دهیم:

۱. حضرت علی در پی اشتیاق مردم برای بیعت با ایشان، درباره اوضاع دینی و سیاسی - اجتماعی دوران خود و نیز درباره خواست مردم در خصوص بیعت با آن حضرت و برنامه‌های اجرایی خود در صورت دستیابی به خلافت چنین فرمود:

دعوني والتمسوا غيري، فإننا مستقبلون أمراً له وجوه وألوان، لانقوم له القلوب، ولا تثبت عليه العقول، وأن الآفاق قد أغامت، والمحجة قد تفكرت، واعلموا إن أحببتكم ركبتم بكم ما أعلم، ولم أصغ إلي قول القائل وعتب العاتب، وإن تركتموني فأنا كأحدكم، ولعلي أسمعكم وأطوعكم لمن وليتموه أمركم، وأنا لكم وزيراً خير لكم مني أميراً*.

مردم، مرا واگذارید، و از دیگری این کار را طلب کنید؛ ما به کاری روی آورده‌ایم که آن را چهره‌ها و رنگ‌های گوناگون است که دل‌ها بر آن استوار نمی ماند، و عقل‌ها زیر بار آن نخواهند رفت. همانا آفاق را ابر سیاه (ظلم و ستم و بدعت) فرا گرفته و راه راست ناشناخته گشته است. بدانید اگر من دعوت شما را بپذیرم، طبق آنچه خود می دانم رفتار خواهم کرد و به سخن گوینده و به سرزنش توبیخ کنندگوش نخواهد داد، و اگر مرا واگذارید مانند یکی از شما هستم و بسا کسی را که به کار خود، ولایت دهید، فرمان او را شنواتر و فرمانبردارتر از دیگران باشم، و اگر شما را وزیر باشم، بهتر که شما را امیر باشم.

۲. بعد از آن که امام علی عليه السلام اصرار مردم را دید و در مقابل آن احساس مسئولیت کرد و آشکارا در مسجد با مسلمانان بیعت نمود، در اولین خطبه خود بعد از بیعت چنین فرمود:

إن الله تعالى أنزل كتاباً هادياً بين فيه الخير والشرّ، فخذوا نهج الخير تهتدوا، و اصد فواعن سمّت الشرّ تقصدوا، الفرائض الفرائض، أدوها إلى الله تؤدّكم إلى الجنة، إن الله حرّم حراماً غير مجهول وأحلّ غير مدخول، و فضل حرمة المسلم

* نهج البلاغه، ترجمه و شرح فیض الاسلام، خطبه ۹۱، ص ۲۷۱.

على الحُرْم كُلِّها، و شدَّ بالإِخْلَاص و التوحيد حقوق المسلمين في معاقدها، فالمسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده إلا بالْحَقِّ ولا يحلُّ أذى المسلم إلا بما يجب... اتَّقُوا اللَّهَ في عباده و بلاده، فأنَّكم مسؤولون حتى عن البقاع و البهائم، و أطيعوا اللَّه و لا تعصوه، إذا رأيتم الخير فخذوا به، و إذا رأيتم الشرَّ فأعرضوا عنه؛*

خدای تعالی کتاب (قرآن کریم) را فرستاد که راهنماست. در آن نیک و بد را بیان فرمود. پس راه نیک را پیش گیرید تا هدایت شده راه ببرید، و از جانب بدی دور گیرید، تا در میان راه راست راه بروید. واجبات را به جای آورید، آنها را برای خدا به جای آورید، تا شما را به بهشت برساند. خداوند چیزی را که نامعلوم نیست حرام گردانید، و آنچه را که عیب و نقصی در آن یافت نمی شود حلال فرمود، و احترام مسلمان را بر همه حرمت‌ها فزونی داد، و به سبب اخلاص و توحید، حقوق مسلمانان را در مواضع خود به هم ربط داده است؛ پس مسلمان کسی است که مسلمانان از زبان و دست او سالم و آسوده باشند، مگر این که از روی حق باشد، و زبان به مسلمان حلال نیست، مگر آنچه را که خداوند واجب فرموده است... از خدا بترسید دربارهٔ بندگان و شهرهای او، زیرا از شما می پرسند، حتی از زمین‌ها و چهار پایان، و خدا را فرمان برید و او را نافرمانی نکنید، و هرگاه نیکی را دیدید، آن را دریابید و هرگاه بدی را دیدید از آن دوری کنید.

در این خطبه محیط بودن دیانت بر سیاست کاملاً مشهود است؛ اما سرانجام، عدالت خواهی، حق طلبی، رعایت تساوی حقوق همه مردم، عرب و عجم و شریف و وضعی، در تقسیم بیت‌المال باعث سلب حمایت عرب از امیرالمؤمنین گردید، زیرا امام با رُسا و امرای قبایل آن گونه که پادشاهان رفتار می کردند برخورد نمی کرد، می کوشید تا کسی را با بذل بیت‌المال به سوی خود متمایل نسازد.

* همان، خطبه ۱۶۶، ص ۵۴۴.

برخلاف رقیب عنود آن حضرت، معاویه که مردم را از راه‌های مختلف به سوی خود دعوت و جذب می‌کرد؛ از این رو مردم علی علیه السلام را واگذاشته و به معاویه پیوستند. گر چه آغاز و فرجام حکومت امام علی کوتاه بود، لیکن همان حکومت پنج ساله، نمونه‌ای کامل از حکومت حق، دولت کریمه و حکومت ابرار و نیکان بر روی زمین بود که الگوی حاکمان و کارگزاران اسلامی در طول تاریخ اسلام گردید.

راهنمای استفاده از فهرست راهنما

فهرست حاضر، بر اساس بزرگ‌ترین منبع حدیثی شیعه یعنی کتاب بحارالانوار فراهم آمده است. گفتنی است که نگارنده تمام ۱۱۰ جلد بحارالانوار را مطالعه و بررسی کرده و همه موضوعات سیاسی آن را استخراج نموده و در بیش از پنج هزار فیش نمایه‌سازی کرده است. سیره سیاسی امام علی یکی از ده‌ها موضوع سیاسی است که از ۳۴ جلد این اثر ارزشمند برای مقاله حاضر انتخاب گردیده است. مطالب مطروحه بر اساس احادیث بحارالانوار و بیان‌های مؤلف آن ارائه شده و در ستون مخصوص شماره حدیث و یا بیان مؤلف قید گردیده است.

در این نوشتار مطالب و سرفصل‌های مهم سیره سیاسی امام علی مورد اشاره قرار گرفته است. با مطالعه این فهرست با شیوه‌های حکومتی و سیره سیاسی امیرالمؤمنین در قالب عناوین ذیل با استناد به منابع حدیثی آشنا می‌شویم. برخی از موضوعات مذکور در این فهرست عبارتند از:

۱. چرا و چگونه حضرت علی حکومت را پذیرفت؟
۲. ملاک‌های گزینش کارگزاران از دیدگاه علی علیه السلام؛
۳. بخش‌های مهمی از دستورالعمل‌های علی علیه السلام به کارگزاران حکومتی نظیر عهدنامه مالک اشتر؛
۴. آداب معاشرت مردم با حاکم؛
۵. توصیه‌های آن حضرت برای بهبود جامعه؛
۶. دستورالعمل‌های آن حضرت درباره آداب جهاد و آیین جنگ؛

۷. نظارت شدید بر اعمال کارگزاران؛
۸. بهره جستن از مشورت مشاوران قابل اعتماد در عزل و نصب والیان؛
۹. نظارت جدی بر حفظ بیت‌المال، تقسیم عادلانه و مساوی آن در بین مردم؛
۱۰. برخورد شدید با سوء استفاده کنندگان از بیت‌المال؛
۱۱. عدم استفاده شخصی از بیت‌المال؛
۱۲. عدم استفاده از بیت‌المال در جذب اشراف به سوی خود؛
۱۳. جلوگیری از استفاده نزدیکان و خویشان خود از بیت‌المال؛
۱۴. ساده زیستی غیر قابل توصیف آن حضرت در دوران حکومت؛
۱۵. توجه به ضعیفان، مستمندان و یتیمان؛
۱۶. رسیدگی شخصی به مشکلات و امور جزئی مردم؛
۱۷. شدت و سرعت در اجرای حدود الهی؛
۱۸. توجه به بازار مسلمانان و موعظه بازاریان؛
۱۹. اجتناب از خودستایی و ثناگویی دیگران؛
۲۰. اشارات متعدد به چند واقعه مهم دوران امام علی از قبیل:
 - الف) کیفیت رفتار آن حضرت با خلفای قبل از خود؛
 - ب) واقعه قتل عثمان و موضع حضرت در قبال آن؛
 - ج) واقعه بیعت مردم و انتخاب آن حضرت به خلافت؛
 - د) جنگ جمل؛
 - ه) جنگ صفین؛
 - و) واقعه حکمیت و جنگ نهروان.

کد	کدبندی موضوعات مطرح شده در نمایه حدیثی «سیره سیاسی امام علی علیه السلام»
۱	بیعت مردم با علی‌علیه‌السلام و قبول خلافت توسط آن حضرت ۱۵
۲	اصل آزادی در حکومت علی‌علیه‌السلام ۱۶
۳	جایگاه مشورت در حکومت علی‌علیه‌السلام ۱۷
۴	سازش ناپذیری علی با مخالفان «به ویژه معاویه، طلحه، زبیر و اشراف عرب» ۱۸
۵	نارضایتی امام علی‌علیه‌السلام از مردم زمان خود ۱۹
۶	ساده زیستی علی‌علیه‌السلام در دوران خلافت ۲۰
۷	اجتناب از خودستایی و ثناگویی دیگران و... ۲۱
۸	عدم استفاده از مکر و حيله در امور سیاسی ۲۲
۹	ملاک‌های‌گزینش کارگزاران اصلاح‌دیده‌گاه‌علی‌صفت‌وشرایط‌حاکم‌اسلامی ۲۳
۱۰	نظارت بر اعمال کارگزاران ۲۴
۱۱	آداب معاشرت حاکم با مردم ۲۵
۱۲	آداب معاشرت مردم با حاکم ۲۶
۱۳	آداب جهاد و آیین جنگ ۲۷
۱۴	عدالت، مساوات و رفع تبعیض در حکومت علی‌علیه‌السلام ۲۸
	تقسیم بالسویة بیت‌المال
	نظارت بر حفظ بیت‌المال
	بر خوردشددیدبازبازده‌طلبان‌وسوءاستفاده‌کنندگان‌ازبیت‌المال
	عدم استفاده شخصی از بیت‌المال
	جلوگیری از استفاده نزدیکان و خویشان خود از بیت‌المال
	رسیدگی شخصی به مشکلات و امور جزئی مردم
	شدت و سرعت در اجرای حدود الهی و عمل به حق
	رسیدگی به بازار مسلمانان و موعظه بازاریان
	کیفیت رفتار علی‌علیه‌السلام با خلفای قبل از خود
	واقعه قتل عثمان و موضع حضرت علی‌علیه‌السلام در قبال آن
	جنگ جمل
	جنگ صفین
	جنگ نهروان و مسأله حکمیت
	برخی از ویژگی‌های حکومت علی‌علیه‌السلام

کد	نمایه حدیثی «سیره سیاسی امام علی (ع)» بر اساس کتاب بحارالانوار	جلد	صفحه	حدیث
۲۱	خطبه علی (ع) بعد از خلافت، مبنی بر سخت‌گیری در عمل به حق	۵	۲۱۸-۲۱۹	۱۲
۲۳	علل همکاری و عدم مخالفت علی (ع) با خلفا (مناظره علی بن میثم)	۱۰	۳۷۳	-
۲۳	نقل کلام شیخ مفید درباره عدم بیعت علی (ع) با ابوبکر «لم یبايع ساعة قطاً»	۱۰	۴۲۷-۴۲۸	-
۲۳	عدم لعن، سب و تبری آشکار علی (ع) از ابوبکر و عمر	۲۱	۲۳۶	۱۸ بیان
۲۵	طلاق عایشه بعد از وفات پیامبر (ع) توسط علی (ع) به جهت اخراج عایشه از عداد امتهات المؤمنین	۲۷	۲۹۳	بیان
۲۰	سیره عملی امیرالمؤمنین علی (ع) در رسیدگی به فقر و اقشار آسیب‌پذیر جامعه	۲۷	۲۴۷-۲۴۸	۷ بیان
۱۴	تأثیر رعایت مساوات از سوی علی (ع) در اعراض اشراف از حکومت آن حضرت	۲۷	۲۴۵	۴ بیان
۲۳	رد همکاری و اطاعت علی (ع) از خلفای سه‌گانه «و حمل دفاع آن حضرت از مدینه، و جنگ با اهل رده به وجوب عینی دفاع و حمل مشورت ایشان با خلفا بر وجوب افتا در صورت استفتا» (نقل قول سید رضی)	۲۸	۳۹۸	-
۲۴	کراهت و انکار اهل حل و عقد (از جمله علی (ع) از قتل عثمان) (نقل قول سید رضی)	۲۸	۴۰۶	-
۲۴	موافقت علی (ع) (عدم انکار) با حصر عثمان و خلع وی از خلافت و تسلیم عاملان فتنه توسط خلیفه (نقل قول سید رضی)	۲۸	۴۰۶-۴۰۷	-
۲۳	اثبات تقیه‌ای بودن بیعت علی (ع) با ابوبکر و استمرار اسباب تقیه در زمان خلافت آن حضرت (نقل قول سید رضی)	۲۸	۳۹۳-۴۰۰	-
۲۳	عدم صحت قیاس زمان حضرت علی (ع) با زمان امام حسین (ع) در رفع اسباب تقیه (نقل قول سید رضی)	۲۸	۳۹۹	-
۲۳	حفظ مردم از ارتداد، دلیل بیعت ناخواسته علی (ع) با ابوبکر و عدم قیام آن حضرت	۲۸	۲۵۵	۳۸ بیان
۲۳	همکاری علی (ع) با خلفا (در استفتائات احکام شرعی - حلال و حرام)	۲۸	۳۱۰-۳۰۹	-
۲۳	شرکت علی (ع) در نمازهای پنج‌گانه به امامت ابوبکر (از باب تقیه)	۲۸	۳۰۳	۴۸
۲۳	فقدان انصار، دلیل عدم قیام علی (ع) در مقابل ابوبکر	۲۸	۲۳۶	۲۱

۲۳	۲۳۲-۲۲۷	۲۸	اجبار و اکراه علی‌علیه‌السلام به بیعت با ابوبکر
۲۳	بیان ۲۰	۲۸	۲۳۶-۲۳۳ رد کردن حضرت علی بیعت با عباس، ابوسفیان و عده‌ای از مهاجرین بنی‌هاشم با ایشان را در خلافت ابوبکر
۹	۳	۲۸	۸۸-۸۷ توصیه‌های علی‌علیه‌السلام به حذیفه بن یمان (عامل آن حضرت در مداین) در مورد شرایط انتخاب کارگزاران
۱۱	۳	۲۸	۸۸ توصیه‌های علی‌علیه‌السلام به حذیفه بن یمان (عامل آن حضرت در مداین) در مورد وظایف و آداب معاشرت حاکم با مردم
۱	۴۱	۳۲	۶۳ اکراه علی‌علیه‌السلام از قبول حکومت بر امت محمدصلی‌الله‌علیه‌وآله
۱	۴۱	۳۲	۶۳ اجبار علی‌علیه‌السلام توسط مردم بر قبول بیعت و حکومت بر آنها
۲۳	بیان ۵۷	۳۲	۸۴ قلت بازخواست و عتاب علی‌علیه‌السلام نسبت به عثمان به دلیل عدم تأثیر و یا به سبب مصلحت بود
۱	بیان	۳۲	۳۴-۳۳ بیعت علی‌علیه‌السلام بیعت عمومی بود و نقض آن خروج از اسلام محسوب می‌شد
۱	بیان	۳۲	۳۶ رد خلافت ظاهری از سوی علی‌علیه‌السلام (در مقابل خلافت واقعی که برای معصوم قابل رد نیست) برای اتمام حجت بر مدعیان اکراه به بیعت بود
۱	بیان	۳۲	۳۷-۳۶ لزوم تأویل قول علی‌علیه‌السلام مبنی بر ترجیح و تفضیل دیگران بر خود در ولایت (وَأُنَالِكُمْ وَزَيْراً خَيْرَ لَكُمْ مَنِّي أَمِيراً)
۱	بیان ۲۳	۳۲	۳۸ تعلل امام علی‌علیه‌السلام در پذیرش حکومت به سبب وجود مانع بود
۲۳	بیان ۲۳	۳۲	۳۸ قبول خلافت و ولایت دیگران از سوی علی‌علیه‌السلام مقتضای تقیه بوده است
۱	بیان ۲۳	۳۲	۳۸ مقصود امام علی‌علیه‌السلام از ترجیح وزارت بر خلافت برای اتمام حجت بوده است
۱		۳۲	۸ اعلام آمادگی علی‌علیه‌السلام برای اطاعت از خلیفه انتخابی مردم
۱		۳۲	۱۷ اجتماع و اصرار امت بر علی‌علیه‌السلام در قبول خلافت، تنها دلیل پذیرش حکومت از جانب آن حضرت
۱۵		۳۲	۱۸-۱۷ تقسیم بالسویه بیت‌المال در بین مسلمانان از سوی علی‌علیه‌السلام
۳		۳۲	۱۸-۳۰ علی‌علیه‌السلام مشاوره در امور حکومتی را فقط در مواردی که حکم مورد مشورت در کتاب و سنت نبود قبول داشت

۱	کراهت علی(ع) از قبول ولایت و حکومت کراهت طبیعی بود	۳۲	۲۳	بیان
۱	مطلوبیت ولایت و حکومت بر اساس قانون از دیدگاه علی (علی)	۳۲	۲۳	بیان
۱	پذیرش حکومت توسط علی(ع) قبل از تحقق شرایط آن (یعنی انتخاب از سوی مردم) ولایت جور محسوب می شد	۳۲	۲۳	بیان
۱	کراهت علی(ع) از قبول ولایت قبل از دعوت مردم و قبل از تحقق شرایط آن بود	۳۲	۲۳	بیان
۱	تأیید خلافت علی(ع) توسط اُم سلمه در قبال تکذیب عایشه	۳۲	۱۶۹-۱۶۸	۱۳۰
۲۵	شروع جنگ جمل بعد از انذار علی(ع) و دعوت آنها (اهل جمل) به صلح	۳۲	۱۷۴	۱۳۲
۲۵	شروع جنگ جمل بعد از انذار علی(ع) و دعوت آنها (اهل جمل) به صلح	۳۲	۱۸۵	۱۳۳
۲۵	نهی علی(ع) از شروع جنگ جمل قبل از شروع آن از طرف مقابل	۳۲	۱۸۶	۱۳۶
۲۵	نهی علی(ع) از تعقیب فراریان و کشتن مجروحان و اسیران جنگ جمل	۳۲	۱۸۷	۱۳۶
۲۵	نهی علی(ع) از تعقیب فراریان و کشتن مجروحان و اسیران جنگ جمل	۳۲	۲۱۰	۱۶۴
۲۵	شرایط اعطای امان از سوی علی(ع) به لشکر جمل بعد از پایان جنگ: ۱- بر زمین گذاشتن سلاح؛ ۲- پناه بردن به خانه خود (من أغلق بابہ فهو آمن و من ألقى السلاح فهو آمن)	۳۲	۱۸۷	۱۳۳
۲۵	شرایط اعطای امان از سوی علی(ع) به لشکر جمل بعد از پایان جنگ	۳۲	۲۱۰	۱۶۵
۲۵	ارشاد اصحاب جمل توسط علی(ع) قبل از جنگ با آنها	۳۲	۱۸۸	۱۴۰
۲۵	شعار علی(ع) در جنگ جمل (حم)	۳۲	۱۹۱	۱۴۰
۲۵	نهی علی(ع) از شروع جنگ جمل توسط لشکریان آن حضرت	۳۲	۲۱۳	۱۶۸
۲۵	دستورالعمل علی(ع) به سپاهیان خود در جمل؛ نهی از موارد زیر: ۱- مثله کردن کشته‌ها؛ ۲- کشتن مجروحان؛ ۳- تعقیب فراریان؛ ۴- داخل شدن به خانه‌های مردم؛ ۵- غارت اموال مردم بصره؛ ۶- دشنام به مردم؛ ۷- اذیت و آزارزنان	۳۲	۲۱۳	۱۶۸
۲۵	پرداخت دیه زنی که از مشاهده سپاه امام علی(ع) سقط کرد و بچه‌اش مرد از بیت‌المال (در جنگ جمل)	۳۲	۲۱۵-۲۱۴	۱۷۱
۱	رعایت اصل آزادی انتخاب، در بیعت مردم با علی(ع)	۳۲	۲۱۵	۱۷۲

۱۷۲	۲۱۵	۳۲	رعایت اصل آزادی انتخاب، در بیعت مردم با علی‌بن‌ابیطالب	۲
			تقسیم بالتسویه غنایم جنگ جمل در بین مجاهدان توسط علی‌بن‌ابیطالب بر	۲۵
۱۷۳	۲۲۳-۲۲۲	۳۲	اساس سنت پیامبرعلیه‌السلام در تقسیم غنایم فتح مکه	
			خود داری علی‌بن‌ابیطالب از اسیر گرفتن زنان و اطفال شهر بصره و تصرف	۲۵
۱۷۳	۲۲۳-۲۲۲	۳۲	اموال آنها به عنوان غنایم جنگی (در جنگ جمل)	
۱۹۸	۲۵۳-۲۵۲	۳۲	عفو عمومی مردم بصره توسط علی‌بن‌ابیطالب بعد از پیروزی در جنگ جمل	۲۵
۱۹۸	۲۵۳-۲۵۲	۳۲	سپاس علی‌بن‌ابیطالب از مردم کوفه به دلیل اطاعت و مشارکت آنها در جنگ جمل	۲۵
			حفظ وحدت مسلمانان، علت بیعت علی‌بن‌ابیطالب با خلفای	۲۳
۲۰۰	۲۶۳-۲۶۲	۳۲	پیش از خود و وفاداری به آن بود	
۲۰۰	۲۶۳	۳۲	بی طرفی علی‌بن‌ابیطالب در واقعه قتل عثمان	۲۴
			طلاق عایشه توسط علی‌بن‌ابیطالب در جنگ جمل و معنا و مفهوم آن،	۲۵
۲۰۷	۲۶۸-۲۶۷	۳۲	توضیح: «... فَأَيْتَهُنَّ عَصَتِ اللَّهُ بَعْدِي فِي الْأَزْوَاجِ بِالْخُرُوجِ عَلَيْكَ فَطَلَّقَهَا مِنْ شَرَفِ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ»	
۲۰۴	۲۶۷	۳۲	برگرداندن عایشه از بصره به مدینه بعد از جنگ جمل توسط علی‌بن‌ابیطالب	۲۵
			اختصاص جنگ جمل و نهروان به علی‌بن‌ابیطالب، توضیح: اگر علی‌بن‌ابیطالب	۲۵
۲۸۶	۳۱۶	۳۲	اقدام به این امر نمی نمود احدی جرأت جنگ با اهل نهروان و جمل به دلیل مسلمان بودن طرف مقابل نداشت	
			اختصاص جنگ جمل و نهروان به علی‌بن‌ابیطالب، توضیح: اگر علی‌بن‌ابیطالب	۲۷
۲۸۶	۳۱۶	۳۲	اقدام به این امر نمی نمود احدی جرأت جنگ با اهل نهروان و جمل به دلیل مسلمان بودن طرف مقابل نداشت	
			اسامی عده‌ای از ائمه کفر در خلافت علی‌بن‌ابیطالب: ۱- طلحه، ۲- زبیر، ۳- معاویه،	۲۸
۳۱۸	۳۳۵	۳۲	۴- عمرو بن العاص، ۵- ابوموسی اشعری	
			علت عدم اجرای احکام مشرکان بر اهل جمل، صفین و نهروان توسط علی‌بن‌ابیطالب	۲۵
			توضیح: علی‌بن‌ابیطالب احکام کفار را در مورد اهل جمل پیاده نکرد، زیرا آن حضرت می دانست که مخالفان در آینده بر شیعیان غلبه خواهند کرد و آنها نیز با	

		۳۲	۳۳۲-۳۳۹	بیان	شیعیان آن حضرت چنین رفتار خواهند کرد
۲۵		۳۲	۳۵۸-۳۵۷	۳۳۷	انتصاب فرمانداران توسط علی علیه السلام بعد از جنگ جمل و اسامی آنها
۲۴		۳۲	۳۶۸	۳۴۱	برائت علی علیه السلام از قتل عثمان
۲۴		۳۲	۳۶۶-۳۶۵	۳۴۱	اعراض علی علیه السلام از عثمان بعد از ردّ نصیحت و نصرت آن حضرت توسط وی (نقل قول ابن میثم)
۴		۳۲	۳۷۸	۳۴۲	امتناع علی علیه السلام از ابقای معاویه بر امارت و ولایت شام، توضیح: «و لم یکن الله لیراتی اتخذ المضلین عضداً»
۱		۳۲	۳۸۸-۳۸۷	۳۶۰	قبول خلافت توسط علی علیه السلام پس از درخواست و اصرار مردم
۱		۳۲	۳۸۸	۳۶۰	استحکام بیعت علی علیه السلام در مقایسه با بیعت ابوبکر و عمر به دلیل اجماع مهاجرین و انصار بر آن
۴		۳۲	۳۹۴	۳۹۴	عزل معاویه از ولایت شام توسط علی علیه السلام و انتصاب جریر بن عبدالله بجلی به جای وی
۲۶		۳۲	۳۹۷	۳۶۵	شرایط صلح معاویه با علی علیه السلام : ۱. استرداد قاتلان عثمان، ۲. برگرداندن خلافت به شورا
۱۲		۳۲	۳۹۷	۳۶۷ بیان	مذهب مردم انبار توسط علی علیه السلام به علت استقبال و مشایعت آنها از آن حضرت
۳		۳۲	۳۹۷	۳۶۹	مشورت علی علیه السلام با مهاجرین و انصار در مورد حرکت به سوی شام برای جنگ با معاویه
۲۶		۳۲	۴۵۱-۴۵۰	۳۸۷	اصرار معاویه بر مجازات قاتلان عثمان و بازگشت خلافت و تعیین خلیفه به شورا و پاسخ علی علیه السلام در قبال آن
۲۳		۳۲	۴۵۶	۳۸۷	تمجید علی علیه السلام از سیره ابوبکر و عمر (در مقام تقیه)
۲۴		۳۲	۴۵۷-۴۵۶	۳۸۷	ردّ مظلومیت عثمان از سوی علی علیه السلام
۱		۳۲	۴۵۶	۳۸۷	قبول خلافت توسط علی علیه السلام در پی اصرار مردم و خوف آن حضرت از وقوع تفرقه در میان امت
۲۶		۳۲	۵۰۴	۴۳۳	دعوت علی علیه السلام معاویه را به مبارزه و امتناع معاویه از آن (در جنگ صفین)
۲۶		۳۲	۵۲۶	۴۴۲	اعتقاد علی علیه السلام به وجوب جنگ با معاویه و کفر بودن ترک آن
۲		۳۲	۵۳۵	۴۵۰	علی علیه السلام در جنگ صفین بعد از حکمیت و وقوع اختلاف در لشکرش آنها را به اطاعت از خود مجبور نکرد، توضیح: «لیس لی أن أحملکم علی ما نکرهون»

۱۴	تقسیم بالسویه بیت المال توسط علی‌الرضا و عدم تبعیض بین اشراف و دیگران	۳۲	۱۳۳-۱۳۴	۱۰۷
۱۵	تقسیم بالسویه بیت المال توسط علی‌الرضا و عدم تبعیض بین اشراف و دیگران	۳۲	۱۳۳-۱۳۴	۱۰۷
۲۳	علل سکوت علی‌الرضا در قبال غضب خلافت خود توسط خلفا: ۱- جلوگیری از خون ریزی، ۲- احتراز از تفرقه مسلمانان، ۳- ترس از اضمحلال دین، ۴- ترس از رجوع مردم به مذهب کفر	۳۲	۱۱۴	۹۰
۱۴	تساوی سهم حاکم و سایر مردم از بیت المال با استناد به سیره علی‌الرضا	۳۲	۱۱۰	۸۵
۱۲	نهی علی‌الرضا از مشایعت والی توسط اشراف و پیامدهای آن، توضیح: «فإن مشی مثلک [حرب بن شرحبیل الشامی - یکی از رؤسای قبایل] مع مثلی فتنة للولی و مذلة للمؤمنین»	۳۲	۵۵۴	۴۶۲
۲۶	رد پیشنهاد شروع جنگ بعد از نوشتن صلح نامه بین علی‌الرضا و معاویه از سوی آن حضرت	۳۲	۵۴۶	۴۵۷
۱۳	احتراز علی‌الرضا از تحمیل جنگ بر یک قبیله و سپر قراردادن آنها به نفع دیگر قبایل	۳۲	۵۴۶	۴۵۷
۱۴	احتراز علی‌الرضا از تحمیل جنگ بر یک قبیله و سپر قراردادن آنها به نفع دیگر قبایل	۳۲	۵۴۶	۴۵۷
۲۶	رد پیشنهاد نقض عهدنامه صلح جنگ صفین و شروع مجدد جنگ توسط علی	۳۲	۵۴۵	۴۵۶
۲۶	نهی علی‌الرضا اصحابش را از دشنام دادن به معاویه و برائت از اهل شام	۳۲	۳۹۹	۳۶۹
۱۱	توصیه های علی‌الرضا به «عبدالله بن عباس» والی بصره در مورد برخورد مسالمت آمیز وی با اهل بصره بعد از جنگ جمل	۳۲	۴۰۲-۴۰۰	۳۶۹
۱۵	توصیه های علی‌الرضا به «عبدالله بن عباس» والی بصره در مورد برخورد مسالمت آمیز وی با اهل بصره بعد از جنگ جمل	۳۲	۴۰۲-۴۰۰	۳۶۹
۲۸	اوصاف علی‌الرضا از زبان عبدالله بن عباس در باب حکومت: ۱. امر به معروف و نهی از منکر ۲. دعوت به حق، ۳. حکم بر اساس قرآن، ۴. مبارزه با رشوه، ۵. سازش ناپذیری با فجار، ۶. تحت تأثیر واقع نشدن در برابر ملامت ها، آداب جهاد (دستورالعمل های علی‌الرضا درباره آیین جنگ): ۱- آمادگی نظامی، ۲- انتخاب زمان و مکان جنگ، ۳- رعایت سلسله مراتب			

۳۶۷	۳۹۶	۳۲	فرماندهی، ۴- کیفیت برخورد با دشمن و...	
۳۸۷	۴۲۵-۴۲۴	۳۲	ردّ هدایای مردم انبار به علی‌الرضا (ع) توسط آن حضرت	۱۱
۳۸۷	۴۴۳-۴۳۹	۳۲	خودداری علی‌الرضا (ع) از مقابله به مثل در بستن آب به روی لشکر معاویه در جنگ صفین	۱۳
۳۸۷	۴۴۳-۴۳۹	۳۲	خودداری علی‌الرضا (ع) از مقابله به مثل در بستن آب به روی لشکر معاویه در جنگ صفین	۲۶
۴۷۲	۵۷۱	۳۲	بیعت و خلافت علی‌الرضا (ع) بر اساس شورا و انتخاب مهاجرین و انصار	۱
۴۸۱	۶۱۲-۶۱۱	۳۲	ردّ پیشنهاد آتش بس مشروط معاویه در جنگ صفین از سوی علی‌الرضا (ع)، توضیح: شرط معاویه عبارت بود از واگذاری ولایت شام به وی بدون التزام به بیعت و اطاعت علی‌الرضا (ع)	۲۶
۴۸۷	۴۱۹	۳۲	نهی علی‌الرضا (ع) از مشایعت والی توسط اشرف	۱۲
۴۶۸	۵۶۳	۳۲	نهی علی‌الرضا (ع) سربازان خود را در جنگ صفین از: ۱. مثله کردن کشته‌ها، ۲. داخل شدن به خانه‌های مردم، ۳. غارت اموال مردم، ۴. آزار و اذیت زنان و...	۱۳
۴۶۸	۵۶۳	۳۲	نهی علی‌الرضا (ع) سربازان خود را در جنگ صفین از: ۱. مثله کردن کشته‌ها، ۲. داخل شدن به خانه‌های مردم، ۳. غارت اموال مردم، ۴. آزار و اذیت زنان و...	۲۶
بیان	۷۱	۳۳	پیشنهاد کمک به عثمان از سوی علی‌الرضا (ع) و ردّ آن توسط عثمان	۲۴
۴۰۳	۹۷	۳۳	رد پیشنهاد معاویه مبنی بر متارکه جنگ از سوی علی‌الرضا (ع)	۲۶
۴۰۳	۹۷	۳۲	رد کردن حضرت علی‌الرضا (ع) درخواست معاویه را برای واگذاری ولایتش به او	۴
۴۰۸	۱۱۳	۳۳	بی طرفی علی‌الرضا (ع) در غایله قتل عثمان	۲۴
۴۰۸	۱۱۳	۳۳	امتناع علی‌الرضا (ع) از استرداد قاتلان عثمان به معاویه	۲۴
۴۱۵	۱۲۸	۳۳	توییح معاویه توسط علی‌الرضا (ع) به دلیل تشبّه وی به سلاطین فارس و هرقل (سلاطین ایران و روم)	۴
۴۸۳	۱۹۸-۱۹۷	۳۳	کراهت استفاده از غدیر (مکر و حیله) در امور سیاسی با استناد به سیره علی‌الرضا (ع) در برخورد با معاویه	۸
۴۸۸	۲۰۰-۱۹۹	۳۳	عدم تبعیض علی‌الرضا (ع) در تقسیم بیت‌المال بین خویشان نزدیک خود و دیگران	۱۴

۴۸۸	۲۰۰-۱۹۹	۳۳	عدم تبعیض علیه‌الشیخ در تقسیم بیت‌المال بین خویشان نزدیک خود و دیگران	۱۵
۴۸۸	۲۰۰-۱۹۹	۳۳	تقسیم بالسویه بیت‌المال توسط علی علت پیوستن عقیل (برادر علی) به معاویه	۱۵
۴۲۱	۱۵۲	۳۳	تأسف شدید علیه‌الشیخ از امارت بر مسلمانان	۱
۵۳۲	۲۶۰	۳۳	ویژگی‌های حکومت علیه‌الشیخ: ۱. عدالت اجتماعی، ۲. تقسیم بالسویه بیت‌المال و...	۲۸
۵۳۷	۲۷۳-۲۷۲	۳۳	عدم تبعیض علیه‌الشیخ در اجرای حدود بین اشراف و دیگران	۱۴
۵۳۷	۲۷۳-۲۷۲	۳۳	عدم تبعیض علیه‌الشیخ در اجرای حدود بین اشراف و دیگران، علت پیوستن اشراف به حکومت معاویه	۱۴
۵۴۸	۳۸۵	۳۳	پیوستن برخی از اصحاب علیه‌الشیخ به معاویه به دلیل تقسیم بالسویه بیت‌المال توسط آن حضرت	۱۴
۵۵۶	۳۰۶	۳۳	خودداری علیه‌الشیخ از اکراه مردم بر اطاعت از خود بعد از اختلاف در مسأله حکمیت	۲
۵۵۶	۳۱۹-۳۱۸	۳۳	مشورت علیه‌الشیخ با اصحاب خود در مورد جنگ با معاویه	۳
۵۸۷	۳۴۴	۳۳	مذمت علیه‌الشیخ از خوارج به علت نقض معاهده صفین توسط آنها	۲۶
۵۸۷	۳۴۸	۳۳	نهی علیه‌الشیخ از شروع جنگ نهروان توسط اصحاب آن حضرت	۲۷
-	۳۵۴-۳۵۳	۳۳	اشعث بن قیس عامل نزل و زوال حکومت علیه‌الشیخ (نقل قول ابن ابی الحدید)	۲۸
۴۲۱	۱۴۲	۳۳	برائت علیه‌الشیخ از قتل عثمان و مشارکت در آن	۲۴
۴۲۱	۱۴۲	۳۳	ناراضیتی علیه‌الشیخ از قتل عثمان	۲۴
۴۲۱	۱۴۴	۳۳	تفاوت بیعت علیه‌الشیخ با بیعت خلفای قبل از آن حضرت، توضیح: بیعت علیه‌الشیخ بر اساس مشورت عامه مردم و اجماع مهاجرین و انصار بود بر خلاف بیعت ابوبکر، عمر و عثمان	۱
۴۲۱	۱۴۴	۳۳	احتجاج علیه‌الشیخ با معاویه در مسأله خلافت به انتخاب خود به خلافت از سوی مردم	۱
۴۲۱	۱۴۶-۱۴۵	۳۳	پیشنهاد علیه‌الشیخ به معاویه مبنی بر محاکمه قاتلان عثمان (در محکمه عدل)	۲۴
۴۲۱	۱۱۴	۳۳	بیعت مردم با علیه‌الشیخ بعد از سه روز مشورت	۱

۵۹۷	۳۶۳-۳۶۲	۳۳	۲۶	اضطرار علی‌التیلاً به ترک اصلح (اصلح عبارت از ادامه جنگ بود) و قبول حکمیت در جنگ صفین
۵۸۷	۳۴۷-۳۴۶	۳۳	۲۸	نهی علی‌التیلاً از عمل به نجوم و ردّ تأثیر آن در شکست و پیروزی در جنگ‌ها
۶۰۲ پیان	۳۷۲-۳۷۱	۳۳	۲۷	ردّ حکم حکمین در جنگ صفین توسط علی‌التیلاً به علت مخالفت آن با حکم قرآن و سنت پیامبر
۶۲۸	۴۰۷	۳۳	۲	خوداری علی‌التیلاً از دستگیری و حبس و عقوبت متهمین به مخالفت با آن حضرت (یکی از علل سقوط حکومت علی‌التیلاً)
۶۴۸	۴۴۱	۳۳	۲۵	آزادی اسیران جنگ‌جمل و ردّ اموال مردم بصره به صاحبان آنها توسط علی‌التیلاً
۶۵۳	۴۴۳-۴۴۲	۳۳	۲۵	عدم حلیت غنایم دارالاسلام با استناد به سیره علی‌التیلاً در جنگ‌جمل
۶۲۸	۴۱۱	۳۳	۱۱	توصیه‌های علی‌التیلاً به فرماندهان لشکر خود: ۱. پرهیز از ظلم به اهل قبله، ۲. پرهیز از ظلم به اهل ذمه و...
۶۵۴	۴۴۳	۳۳	۲۵	استمرار سیره علی‌التیلاً در جنگ‌جمل (درباره اسیران و غنایم) تا ظهور امام زمان (عج)
۶۵۵	۴۴۴-۴۴۳	۳۳	۲۵	علت اختلاف سیره علی‌التیلاً در جنگ‌جمل و جنگ صفین
۶۵۵	۴۴۴-۴۴۳	۳۳	۲۶	علت اختلاف سیره علی‌التیلاً در جنگ‌جمل و جنگ صفین
۶۵۵	۴۴۴-۴۴۳	۳۳	۲۶	سیره علی‌التیلاً در جنگ صفین: ۱. تعقیب فراریان، ۲. کشتن مجروحان دشمن
۶۵۵	۴۴۴	۳۳	۲۵	سیره علی‌التیلاً در جنگ‌جمل: ۱. عدم تعقیب فراریان، ۲. نکشتن مجروحان دشمن، ۳. امان دادن به هر کس که سلاح خود را بر زمین گذاشت
۶۷۴	۴۵۸	۳۳	۲۵	نهی علی از شروع جنگ توسط اصحاب خود در جنگ صفین، جمل، نهروان
۶۷۴	۴۵۸	۳۳	۲۶	نهی علی از شروع جنگ توسط اصحاب خود در جنگ صفین، جمل، نهروان
۶۷۴	۴۵۸	۳۳	۲۷	نهی علی از شروع جنگ توسط اصحاب خود در جنگ صفین، جمل، نهروان
۶۴۴	۴۵۳-۴۵۲	۳۳	۱۳	دعای حضرت علی‌التیلاً در هنگام جهاد
۶۶۹	۴۵۴	۳۳	۱۳	سیره علی‌التیلاً در جنگ
۶۷۰	۴۵۴	۳۳	۸	حدیث «لولا أنّ المکر و الخدیعة فی النار لکنت أمکر الناس» از علی‌التیلاً

۶۸۰	۴۶۶-۴۶۵	۳۳	وصایای علی‌التیلاً در مورد آداب معاشرت فرماندهان با سربازان	۱۱
۶۸۱	۴۶۷	۳۳	رهنمودهای علی‌التیلاً بر والی خود در مداین در مورد تعیین خراج	۱۱
۶۸۶	۴۷۴-۴۷۳	۳۳	توییح عثمان بن حنیف توسط علی‌التیلاً (والی آن حضرت در بصره) به علت شرکت وی در میهمانی اشراف بصره	۱۰
۶۸۶	۴۷۶-۴۷۴	۳۳	ساده زیستی علی‌التیلاً در دوران خلافت	۶
۶۹۰	۴۸۴-۴۸۴	۳۳	توییح شریح بن هانی (قاضی علی‌التیلاً) توسط آن حضرت به دلیل دنیاطلبی وی	۱۰
۶۹۱	۴۸۶	۳۳	وصایای علی‌التیلاً به والیان در مورد وظایف آنها در قبال سپاه اسلام	۱۱
۶۹۵	۴۹۱-۴۸۹	۳۳	توییح علی‌التیلاً زیاد بن ابیه را به دلیل اسراف و تبذیر و خیانت وی در بیت‌المال مسلمانان	۱۷
۷۰۱	۴۹۶-۴۹۵	۳۳	تهدید مردم بصره توسط علی‌التیلاً به دنبال ظهور آثار شورش مجدد آنها بعد از جنگ جمل	۲۵
۷۰۱	۴۹۷	۳۳	دستورالعمل علی‌التیلاً به والی مکه در مورد کیفیت تقسیم بیت‌المال	۱۵
۷۰۵	۵۰۲-۴۹۹	۳۳	توییح ابن عباس توسط علی‌التیلاً به علت خیانت وی در بیت‌المال بصره	۱۷
۷۰۶	۵۰۶	۳۳	توییح علی‌التیلاً به یکی از عاملان خود در بیت‌المال	۱۷
۷۱۰	۵۱۵	۳۳	بازخواست علی‌التیلاً از برخی از عاملان خود در مورد مصرف بیت‌المال	۱۷
۷۱۰	۵۱۵	۳۳	بازخواست علی‌التیلاً از برخی از عاملان خود در مورد مصرف بیت‌المال	۱۰
۷۱۲	۵۱۶	۳۳	توییح علی‌التیلاً نسبت به برخی از عاملان خود به دلیل تبعیض وی در تقسیم بیت‌المال	۱۰
۷۱۷	۵۲۵-۵۲۴	۳۳	دستورالعمل علی به یکی از عاملان زکات، درباره کیفیت اخذ زکات از مردم	۱۱
۷۱۵	۵۲۳-۵۲۲	۳۳	توییح علی نسبت به کمیل بن زیاد نخعی والی آن حضرت در «هیت» به علت ضعف وی در دفع سربازان غارتگر معاویه از قلمرو ولایت خود	۱۰
۷۲۰	۵۳۵	۳۳	صالح خواندن ابوبکر و عمر توسط علی [نسبت به عثمان] (تقیه)	۲۳
۷۲۰	۵۴۱-۵۴۰	۳۳	عهدنامه علی به قیس بن سعد عباده والی آن حضرت در مصر	۱۱
۷۲۱	۵۵۳-۵۵۲	۳۳	آداب سلوک حاکم با رعیت (عهدنامه علی به مالک اشتر)	۱۱
۷۳۴	۵۹۰	۳۳	معرفی و اوصاف مالک اشتر از زبان علی (شرایط حاکم)	۹
۷۲۲	۵۶۶-۵۶۳	۳۳	مذمت علی از اهل کوفه در پی سقوط مصر و شهادت محمد بن ابی بکر	۵

۷۲۲	۵۷۰-۵۶۹	۳۳	حضرت علی مخالفان خود را مجبور به بیعت با خود نکرد	۲
۷۲۵	۵۸۰	۳۳	اشاره علی به اشتباه مشاوران خود در انتخاب محمد بی ابی بکر به ولایت مصر	۳
۷۲۰	۵۴۰-۵۳۷	۳۳	عزل سعد بن قیس به عباده والی علی در مصر توسط آن حضرت در پی اصرار مشاوران خود بر عزل وی، توضیح: عزل قیس بن سعد که سقوط مصر را بدنبال داشت، بر اساس رأی و خواست علی نبود، بلکه در پی صلاح‌دید و اصرار عبدالله بن جعفر، حضرت اقدام به عزل وی نمود.	۳
۷۴۳	۵۹۷	۳۳	تأثیر خوف علی از ولایت سفها، و فجار بر امت بر اهتمام آن حضرت در مبارزه با معاویه و اصحاب معاویه	۴
۷۴۱	۵۹۵	۳۳	ستایش علی از مردم مصر به علت قیام آنها علیه عثمان	۲۴
۹۰۱	۱۶-۱۵	۳۴	توصیه‌های علی به یکی از فرماندهان سپاه خود در مورد نحوه برخورد آنها با مردم مسلمان و ذمی	۱۱
۹۰۲	۲۸-۲۱	۳۴	نامه عقیل بن ابی طالب به علی درباره اظهار وفاداری وی در مقابله با دشمنان آن حضرت و پاسخ علی به او	۵
۹۰۲	۲۴-۲۳	۳۴	شکوای علی از دشمن قریش با آن حضرت در امر خلافت	۵
۹۰۳	۲۵-۲۱	۳۴	تصمیم علی بر جنگ با معاویه بعد از واقعه حکمین (جنگ صفین و نهروان) و انصراف آن حضرت در پی تساهل و اختلاف اصحابش در امر حکمیت	۲۶
۹۱۰	۵۱-۴۶	۳۴	عتاب علی به مردم کوفه به علت تساهل آنها در جنگ با معاویه	۵
۹۰۵	۳۵-۳۱	۳۴	مذمت و نفرین علی به مردم کوفه به علت عصیان و سرپیچی آنها از فرمان‌های آن حضرت	۵
۹۳۷ بیان	۸۰-۷۹	۳۴	احتراز علی از تهدید به قتل، شکنجه و اعمال زور بر مردم به منظور وادار ساختن مسلمانان به اطاعت از خود (نهی حکومت استبدادی)	۲
۹۱۰	۵۰	۳۴	آزادی بیان در حکومت علی	۲
۹۱۰	۵۱	۳۴	علت اعراض اشراف کوفه از علی و اقبال آنها به معاویه، توضیح: «ذلک إنّ علیاً أحداً من الفئ اکثر من حقّه و کان معاویة جعل الشرف فی العطاء ألفی درهم»	۱۵

۹۱۰	۵۷	۳۴	سرزنش علی از اصحاب خود در مقایسه آنها با لشکر معاویه	۵
۹۱۰	۶۳	۳۴	پیشگویی علی در مورد پیروزی اهل شام (لشکر) بر مردم عراق	۵
۹۱۰	۵۰	۳۴	احتراز علی از کاربرد زور برای اجبار مردم به اطاعت از خود	۲
			تأسف شدید علی از غارت شهر انبار و تعدی به زنان مسلمان	۵
۹۳۱	۶۴	۳۴	و معاهد توسط لشکر معاویه	
۹۳۵	۷۸	۳۴	انتقاد علی از عملکرد عثمان در مسلط ساختن دشمنان بر خود	۲۴
۹۴۲	۹۶	۳۴	جایگاه امام در جامعه در بیان علی، توضیح: «إِنَّمَا أَنَا قُطْبُ الرَّحَى تَدُورُ عَلَيَّ بِمَكَانِي فَإِذَا فَارَقْتَهُ اسْتَحَارَ مَدَارُهَا»	۱
			خودداری علی از کاربرد غدر (حيله) در امور سیاسی با وجود شناخت و قدرت بر آن	۸
۹۴۴	۱۰۳-۱۰۲	۳۴		
۹۴۵ بیان	۱۰۴-۱۰۳	۳۴	علت اقامت علی در دوران خلافت در کوفه، توضیح: «فإنه خرج لقتال أهل الجمل و احتاج إلى الاستنصار بأهل الكوفة و اتصلت تلك الفتنی بفتنة أهل الشام فاضطرَّ إلى المقام فيهم»	۲۸
۹۳۹ بیان	۸۸-۸۵	۳۴	مقایسه لشکر علی با لشکر معاویه در اطاعت و عصیان	۵
۹۳۹ بیان	۸۸	۳۴	سیره علی و معاویه در تجهیز لشکر و کیفیت پرداخت عطا (حقوق) به ایشان	۱۳
۹۵۶	۱۳۷	۳۴	مقایسه علی لشکر معاویه را با لشکر خود و ترجیح لشکر معاویه به علت اطاعت آنها از معاویه و عدم اطاعت اصحاب آن حضرت از ایشان	۵
			غارت شهرهای تحت حکومت علی توسط لشکر معاویه و امتناع آن حضرت از مقابله به مثل	۱۳
۹۶۴	۱۵۳-۱۵۲	۳۴		
۹۶۶	۱۵۴	۳۴	حدیث «لقد أصبحت الأمم كلها تخاف ظلم رعاتها و أصبحت أنا أخاف ظلم رعيتي» (از علی)	۵
			علل عصیان و گسستن مردم از حکومت علی از زبان مالک اشتر: ۱. تقسیم بالسویة بیت المال، ۲. عدم تبعیض بین اشراف و سایر مردم، ۳. عدالت خواهی آن حضرت، ۴. دنیاطلبی برخی از اصحاب علی	۱۴
۹۷۳	۱۶۵-۱۶۳	۳۴		

۹۸۳	۱۸۷-۱۸۶	۳۴	فضایل علی و ویژگی های خلافت آن حضرت	۲۸
۹۸۴	۲۰۸-۲۰۳	۳۴	تقسیم بالسویّه بیت المال بین اشراف و دیگران توسط علی علیه السلام	۱۵
۹۸۵	۳۰۹-۳۰۸	۳۴	امتناع علی از افزایش سهم اشراف از بیت المال برای جلوگیری از مخالفت و پیوستن آنها به معاویه	۱۸
۹۷۵	۱۶۹-۱۶۷	۳۴	فراهم نبودن شرایط در حکومت علی برای تغییر بدعت های خلفای گذشته	۲۸
۱۰۱۰	۲۷۱	۳۴	تعداد نفرات «شرطه الخمیس» حضرت علی (شش هزار نفر)	۲۸
۱۰۰۶	۲۵۹	۳۴	جنگ جمل و صفین و نهروان از امور مختصه به علی، توضیح: حضرت علی فرمود: اگر من نبودم احدی جرأت جنگ با این سه طایفه را نداشت.	۲۵
۱۱۱۱	۲۷۲-۲۷۱	۳۴	حدیث «أصحاب علي الذين قال لهم تشربوا أشاركم علي الجثة و لست أشاركم علي ذهب و لافضة»	۱۳
۱۰۳۱	۲۸۳	۳۴	ردّ پیشنهاد عبدالله بن عباس از سوی علی در مورد واگذاری ولایت بصره، کوفه و شام به طلحه و زبیر و معاویه، توضیح: در این خصوص امام علی فرمود: «معاذ الله أن أفسد ديني بدنيا غيري»	۴
۱۰۳۱	۲۸۳	۳۴	مشورت علی با مشاوران خود در مسائل حکومتی	۳
۱۰۳۱	۲۸۳	۳۴	جایگاه مشورت در حکومت علی	۳
۱۰۳۵	۲۸۶	۳۴	عدم اجبار مخالفان (کسانی که مخالف جنگ جمل بودند و از حضور در آن امتناع ورزیدند) به مشارکت در جنگ از سوی علی	۲
۱۰۳۶	۲۹۲-۲۹۱	۳۴	ملحق شدن برخی از شیعیان علی به معاویه به دلیل اجرای حدود الهی در مورد آنها توسط علی علیه السلام	۲۱
۱۰۳۶	۲۹۲-۲۹۱	۳۴	ملحق شدن برخی از شیعیان علی به معاویه به دلیل اجرای حدود الهی در مورد آنها توسط علی علیه السلام	۱۴
۱۰۳۶	۲۹۲	۳۴	ردّ درخواست عقیل از جانب علی مبنی بر افزایش سهم وی از بیت المال، علت پیوستن او به معاویه	۱۹
			علل گسستن برخی از مردم از علی: ۱. عدم تبعیض، ۲. تقسیم بالسویّه	۱۴

۱۰۳۶	۲۹۶	۳۴	بیت المال، ۳. اختصاص دادن غنایم به مجاهدان	
۱۰۷۶	۳۰۸	۳۴	تقسیم غنایم جنگی در بین مجاهدان و منع دیگران از آن توسط علی	۱۳
۱۰۸۲	۳۱۳-۳۱۲	۳۴	سیره علی در تقسیم بیت المال: ۱. ذخیره نکردن آن، ۲. تبعیض قایل نشدن بین خویشان و دیگران	۱۵
۱۰۸۲	۳۱۲	۳۴	داستان طلا و نقره ذخیره شده در بیت المال توسط قنبر و تقسیم آن از سوی علی	۱۶
۱۰۸۸	۳۱۶	۳۴	قضیه محاکمه علی و نصرانی در محکمه شریح قاضی	۱۴
۱۰۸۸	۳۱۶-۳۱۵	۳۴	عدم مسامحه علی در تأدیب و تعزیر کارگزاران متخلف	۱۰
۱۰۸۸	۳۱۶-۳۱۵	۳۴	عدم مسامحه علی در تأدیب و تعزیر کارگزاران متخلف	۴
۱۰۸۸	۳۱۹	۳۴	توجه علی به موالی (مسلمانان عجم) و رعایت حقوق آنها در دوران خلافت خود	۱۴
۱۰۸۸	۳۲۳	۳۴	صعصعه بن صوحان یکی از مشاوران حکومتی علی	۳
۱۱۱۹	۳۳۰	۳۴	خروج علی از مدینه در روز قتل عثمان	۲۴
۱۱۳۵	۳۳۵	۳۴	عفو امام علی از بدگویی برخی از اصحاب به آن حضرت در دوران خلافت خود	۲
۱۱۳۵	۳۳۵	۳۴	تعلیم قرآن به مردم توسط علی در دوران خلافت خود	۲۸
۱۱۷۵	۳۵۶-۳۵۱	۳۴	ساده زیستی علی در دوران خلافت	۶
۱۱۷۵	۳۵۰	۳۴	تقسیم بالسویّه بیت المال توسط علی در بین عرب و عجم (مسلمانان عجم)	۱۵
۱۱۷۵	۳۵۰	۳۴	احتراز علی از ذخیره کردن بیت المال	۱۶
۱۱۷۵	۳۵۱	۳۴	سیره علی در تقسیم بیت المال: تقسیم بیت المال یکبار در هفته	۱۶
۱۱۷۵	۳۵۶	۳۴	خودداری علی از استفاده شخصی از بیت المال	۱۸
۶۹	۴۳۱-۴۳۲	۳۴	مذمت و توبیخ علی نسبت به معاویه به دلیل استفاده از مال حرام در ساختن مسجد دمشق	۴
۴۷	۴۲۲-۴۲۱	۳۴	احداث زندان در عراق توسط علی و تحکیم ساختمان آن برای جلوگیری از فرار زندانیان	۲۸
			سوزاندن قائلان به الوهیت علی بعد از استتابه توسط آن حضرت،	۲۸

	۴۱۴-۴۱۳	۳۴	توضیح: «قال بعض أصحابنا: لم يُحرِّ فهم وإثما أدخن عليهم»	
۱۷			تخریب خانه مصقله بن هبیره پس از ناتوانی وی در پرداخت فدیه	
	۶۷	۳۴	اسیران به علی و ملحق شدن وی به معاویه	
۱		۳۶	اختصاص لقب «امیر المؤمنین» به امام علی	
۲۳			عدم قیام ائمه در مقابل خلفای جور برای به دست گرفتن حکومت به دلیل عدم وجود ناصر بوده است	
	۲۲۶	۳۶		
۱	۳۵۲-۳۵۱	۳۹	و جوب قبول بیعت مردم با امام علی به سبب اطاعت آنها از حضرت	۲۵ بیان
۱۹		۴۰	عدم تبعیض در تقسیم بیت المال بین خویشاوندان و سایر مردم از سوی علی، توضیح: «مطلب فوق مربوط به داستان عقیل و تنبیه او با آهن گذاخته توسط امام علی است»	۲۹
۳۴۸-۳۴۵				
۸	۱۹۳	۴۰	کراهت استفاده از فریب و نیرنگ در امور سیاسی (سیره علی)	
۲۳			توصیه امام علی به عمر در جنگ با ایران، مبنی بر عدم خروج عمر همراه لشکر و بیان علت و نقش آن در پیروزی های مسلمانان	
	۱۹۴-۱۹۳	۴۰		
۲۳			مشورت عمر با امام علی در مورد تصمیم ایرانیان (اهالی ری، اصفهان، همدان، کرمانشاه و نهاوند) بر اخراج اعراب از ایران و حمله به اعراب و ارائه بهترین طریق مقابله با آنها از سوی امام علی	
	۲۸	۴۰		
۲۵۶-۲۵۳				
۸	۱۹۳	۴۰	توییح معاویه از سوی علی به علت استفاده وی از فریب در امور سیاسی	
۶		۴۰	ساده زیستی امام علی در ایام خلافت	
۳۴۰-۳۲۱				
۱۸		۴۰	پرهیز علی از انتقاد شخصی از بیت المال	
۳۳۸-۳۳۷				
۱۱	۳۴۳-۳۴۰	۴۰	احتمال کراهت و حرمت قبول دعوت اغنیا بر حاکم اسلامی	۲۷ بیان
۱۱	۹۱-۹۰	۴۰	یکسان بودن رفتار امام علی قبل و بعد از خلافت (نقل قول ابن ابی الحدید)	
۲۰		۴۰	استفاده حضرت علی از اوقات فراغت برای احقاق حق مظلومان	
	۱۱۳			
۲۸			اخبار امام علی از ظهور حکومت های بعد از خود	
	۳۵۳-۳۵۲	۴۱	(مانند حکومت بنی عباس و آل بویه)	
۲۸		۴۱	اخبار حضرت علی از حکومت فرزندان مروان بن حکم	
	۳۵۷-۳۵۲			

۶۳ بیان	۲۰۴-۲۰۳	۴۱	رسیدگی شخصی حضرت علی به آموز جزئی در دوران خلافت	۲۰
۶	۲۵۱-۲۵۰	۴۱	اهمیت دادن به بهداشت عمومی از سوی علی	۲۸
۲۸	۲۹۹	۴۱	سهولت ملاقات با خلیفه مسلمانان (علی) و مقایسه آن با شدت و خشونت حجاج (داستان ملاقات اشعث با علی)	۱۱
۳۸	۳۰۵	۴۱	یکسان بودن سهم علی با سایر مردم از بیت المال در دوران خلافت آن حضرت	۱۴
	۱۳۶-۱۳۵	۴۱	ذخیره نکردن بیت المال از سوی علی (جارو کردن بیت المال در هر جمعه)	۱۶
	۱۳۸-۱۳۶	۴۱	قسمت کردن یک قرص نان باقی مانده از بیت المال به هفت قسمت (به تعداد قبایل) توسط علی	۱۵
	۱۳۷	۴۱	نمونه‌ای از طعام ساده (ماست ترشیده با نان خشک) امام علی در دوران خلافت	۶
	۱۵۰	۴۱	انتشار (اختلال) نظام خلافت علی به علت تقیه آن حضرت به شریعت بود (نقل قول ابن ابی الحدید)	۲۸
	۱۵۰	۴۱	شدت و خشونت علی در اجرای حدود (نقل قول ابن ابی الحدید)	۲۱
۱۱	۱۹۹-۱۹۸	۴۱	تحلیف شخص متهم به جاسوسی برای معاویه توسط علی	۲۸
۱۴	۱۱۸-۱۱۲	۴۱	نمونه‌هایی از سیره علی در خصوص رعایت عدالت اجتماعی و تقسیم بالسویه بیت المال	۱۴
۱۴	۱۱۸-۱۱۲	۴۱	نمونه‌هایی از سیره علی در خصوص رعایت عدالت اجتماعی و تقسیم بالسویه بیت المال	۱۴
۲۷	۱۲۰-۱۱۹	۴۱	عزل سریع عاملان متخلف و ظالم از سوی علی	۴
۲۷	۱۲۰-۱۱۹	۴۱	عزل سریع عاملان متخلف و ظالم از سوی علی	۱۷
	۱۱۶	۴۱	عدم مماشات در عمل به عدالت از سوی علی	۲۱
۳۰	۱۲۳	۴۱	تقدیم ایتم در تقسیم بیت المال از سوی علی	۱۴
			توصیه علی به عاملان خراج درباره مدارا کردن با مردم در اخذ خراج از آنها	۱۱

۳۶	۱۲۸-۱۲۶	۴۱	(خراج، خمس و زکات)	
۴۰	۱۳۰-۱۲۹	۴۱	ساده زیستی علی در دوران خلافت	۶
۴۰	۱۲۹	۴۱	انتخاب والیان اصلح از سوی علی	۹
۴۳	۱۳۱	۴۱	استفاده علی از اموال شخصی خود در دوران خلافت	۱۸
			حضور علی (بازرسی و بازدید) در بازارهای کوفه و توصیه تجار به رعایت قوانین شریعت در امر تجارت	۲۲
۵	۱۰۵-۱۰۴	۴۱		
$\frac{۳۷}{\text{بیان}}$	۱۲۹-۱۲۸	۴۱	نمونه‌ای از استفاده علی از خدعه در امور سیاسی (تبلیغات سیاسی)، توضیح: امام علی والی خود را در حضور مردم به سخت‌گیری در اخذ خراج توصیه کرد، ولی هنگام فرستادن همان والی به قادسیه از این توصیه برگشت و او را به مدارا کردن با مردم سفارش کرد	۸
			عدم استفاده علی از بیت المال برای جذب افراد ضعیف الایمان به سوی خود و مانع شدن از پیوستن آنها به معاویه	۱۸
۱۵	۱۲۳-۱۲۲	۴۱		
			توییح علی نسبت به امام حسن به علت اخذ سهم از بیت المال قبل از تقسیم آن	۱۹
۲۲	۱۱۲	۴۱		
			ردّ زیاده‌طلبی طلحه و زبیر از بیت المال از سوی علی در دوران خلافت آن حضرت	۱۷
	۱۱۷-۱۱۶	۴۱		
			برخورد خشونت‌آمیز علی با برادرش عقیل به علت زیاده‌طلبی وی از بیت المال	۱۹
	۱۱۵-۱۱۳	۴۱		
۳۶	۱۸۰	۴۲	معرفی نویسندگان، مؤذّن، دربان و خدام علی	۲۸
			توییح ابن عباس از سوی علی به علت تملک بیت المال و تصرف در آن در اواخر حکومت علی	۱۷
	۱۸۵-۱۸۱	۴۲		
			عدم اعطای ولایت از سوی امام علی به فرزندان خود (امام حسن و امام حسین علیهما السلام) و به برادران خود (عقیل و جعفر) و فرزندان ایشان	۱۴
	۱۷۷-۱۷۶	۴۲		
			اعتراض مالک اشتر به امام علی در مورد اعطای ولایت به فرزندان عباس و اعتذار و پاسخ آن حضرت در این خصوص	۱۴
	۱۷۷-۱۷۶	۴۲		

۲۳	تقیّه و مدارای حضرت علی با خلفا به مدت ۲۴ سال و چند ماه از دوران سی ساله امامت آن حضرت	۴۲	۲۲۷	۳۹
۱۴	نهی حضرت از مثله کردن قاتل خود	۴۲	۲۴۶	
۱۱	توصیه امام علی به والی خود در یمن (حیب بن الممتجب) بر لزوم رعایت عدل با رعیت	۴۲	۲۶۰-۲۵۹	
۲۸	علم امام علی به قتل و زمان قتل خود، و توجیه عدم اقدام علی برای دفع آن (در پاسخ به شبهه القای نفس به تهلکه)	۴۲	۲۵۸-۲۵۷	
۱۱	توصیه امام علی به کمیل بن زیاد در مورد لزوم اجرای وظایف مربوط به حاکم (ترک اموری که از عهده وی خارج است)	۴۲	۱۶۳	
۲۳	تقیّه‌ای بودن تزویج امّ کلثوم (دختر علی علیه السلام) به عمر از سوی آن حضرت	۴۲	۱۰۹	بیان
۱۹	تهدید و توبیخ امام حسین از سوی علی به سبب استفاده از سهم خود از بیت‌المال قبل از تقسیم آن	۴۲	۱۱۸-۱۱۷	
۲۳	عدم دلالت تزویج امام علی با «خولة الحنفیة» از اسرای ابوبکر در جنگ با اصل رده، بر رضایت آن حضرت به امامت و خلافت ابوبکر و عمر	۴۲	۸۷-۸۴	۱۴
۲۳	ازدواج عمر با امّ کلثوم دختر حضرت علی و اکراه و امتناع آن حضرت از این امر	۴۲	۹۱-۸۸	۲۰
۶	عدم استفاده حضرت علی از نعمت‌های خداوند و پوشیدن لباس‌های خشن به دلیل کمبود و ضیق معاش بر مردم	۴۷	۳۵۴	۶۳
۱	ورود امام علی به شورا به دلیل دست‌یابی آن حضرت به حق خود (نقل قول شیخ صدوق)	۴۹	۱۵۶-۱۵۵	
۲۳	عدم مانعیت فساد و غصبی بودن خلافت از ارشاد خلیفه با استناد به سیره امام علی در نصیحت خلفا	۴۹	۳۱۳	بیان
۱۳	کشتن مجروحان و فراریان جنگی لشکر دشمن توسط امام زمان (عج) (بر خلاف سیره علیه السلام)	۵۲	۳۵۳	۱۱۰
۱	اقرار عمر به هدایت مردم به کتاب و سنت توسط حضرت علی در صورت			

۷	۲۴۱-۲۴۰	۵۸	دست‌یابی به آن حضرت به خلافت	
۶	۳۲۲	۶۳	ساده زیستی امام علی	
۱۸	۳۲۰	۶۳	عدم استفاده شخصی حضرت علی از بیت المال در دوران خلافت پنج ساله خود	
۶	۳۲۲-۳۲۱	۶۷	ساده زیستی امام علی در دوران حکومت خود	
۱۱	۱۱۸-۱۱۷	۷۲	نمونه‌ای از تواضع امام علی در زمان خلافت به میهمان خود	
۸	۲۸۷	۷۲	عدم استفاده حضرت علی از مکر، حيله و غدر در امور سیاسی با وجود قدرت بر آن	۱۱ بیان
۸	۲۸۵	۷۲	حدیث «لولا إنَّ المكر و الخديعة و الخيانة في النار لكننت أَمكر العرب» (از امام علی)	
۱۵	۳۵۸	۷۲	پاسخ حضرت علی در قبال عتاب برخی به دلیل تقسیم بالسویته بیت المال توسط آن حضرت	
۱۵	۳۵۸	۷۲	کیفیت تقسیم بیت المال توسط حضرت علی: ۱. تسویه در تقسیم، ۲. عدم اختلاف سهم برای خود، ۳. تقسیم در ملاء عام	
۱۲	۳۵۷	۷۲	نهی علیؑ از مشایعت والی توسط مردم و ذلت خواندن آن بر مشایعت کننده	
۱۱	۳۵۷-۳۵۶	۷۲	امتناع علیؑ از قبول هدایای مردم شهر انبار	
۱۲	۳۵۷-۳۵۶	۷۲	توبیخ شهر انبار به علت استقبال با شکوه آنها از علیؑ و مضر خواندن رفتار آنها توسط آن حضرت	
۱۹	۳۶۰-۳۵۹	۷۲	پاسخ خشمگانه امام علی در قبال درخواست بیش از حق عقیل از بیت المال	
۲۲	۱۱۲	۷۳	تأدیب بازاریان متخلف توسط علیؑ در بازرسی بازارهای کوفه به همراه شرطة الخمیس	
۱۶	۴۹	۷۳	دستور العمل امام علی به کارگزاران حکومتی در مورد لزوم صرفه جویی در بیت المال (در خصوص کیفیت نوشتن نامه و خبررسانی به خلیفه)، توضیح: «... أدقوا أقلامکم و قاربوا بین سطورکم و احذفوا عنی فضولکم، و اقصدا قصد المعاني، و ایتاکم و الأکنار، فإنَّ اموال المسلمین لا تحتمل الأضرار»	

۲	۶۳-۶۲	۷۳	مذمت مردم شهر انبار توسط علی‌رضی‌الله‌عنه در پی استقبال ایشان از آن حضرت، توضیح: رد فرهنگ ایرانیان در خصوص تعظیم و بزرگداشت پادشاهان توسط حضرت علی بدین علت بوده که آنها با این عمل سخت و مشقت بار، عملاً با بزرگنمایی شاهان خود را تحقیر می‌کردند. عبارت «فترجلوا له و اشتدوا بین یدیه» نشان دهنده اجتماع و راهپیمایی و ازدحام بیش از حد آنها بوده است.	۱۲
۱	۲۶۶-۲۴۰	۷۴	عهدنامه امام علی به مالک اشتر درباره آداب سلوک حاکم با رعیت	۱۱
۱	۲۷۹-۲۷۷	۷۴	مذمت شریح قاضی توسط امام علی به علت دنیاطلبی وی	۱۰
۳	۲۹۵	۷۴	انگیزه و اهداف امام علی از قبول خلافت: ۱. احیای دین، ۲. اصلاح جامعه، ۳. اجرای حدود	۱
۲۲	۳۳۴-۳۳۳	۷۴	توبیخ مردم کوفه توسط امام علی به علت تناقل و سهل انگاری آنها در جنگ با اهل شام	۵
۲۶	۳۴۰-۳۳۷	۷۴	توبیخ مردم کوفه توسط علی‌رضی‌الله‌عنه به دلیل تناقل و سهل انگاری آنها در جنگ با خوارج	۵
۳۲	۳۵۸-۳۵۷	۷۴	کراهت امام علی از ثناگویی و ستایش وی توسط مردم (در ایام خلافت)	۷
۳۲	۳۵۹-۳۵۸	۷۴	دستور العمل حضرت علی به مردم در مورد کیفیت معاشرت آنها با ایشان در ایام خلافت آن حضرت	۱۲
۱۳	۳۹۳-۳۹۲	۷۴	ساده زیستی امام علی در ایام خلافت	۶
۳۳	۳۶۵-۳۶۳	۷۴	توبیخ امام علی نسبت به برخی از مسلمانان اشراف زاده (فرزندان عمر، ابوبکر و سعد بن ابی وقاص) که خواستار تبعیض و برتری بر سایرین بودند	۱۷
۲۹	۳۴۷-۳۴۳	۷۴	پیش گویی‌های امام علی راجع به اوضاع سیاسی اجتماعی مسلمانان	۲۸
۶۲	۴۷	۷۵	کراهت حضرت علی از مشایعت وی توسط اصحابش	۱۱
۱۰۰	۵۵-۵۴	۷۵	توصیه‌های امام علی به تجار در مورد آداب تجارت (در بازدید از بازارهای کوفه)	۲۲

۱۸	عدم استفاده حضرت علی از بیت المال در جذب اشراف به منظور جلوگیری از پیوستن آنها به معاویه	۷۵	۹۷-۹۶	۲
۱۸	اجتناب امام علی از دست‌یابی به پیروزی از طریق جور و استفاده نامشروع از بیت المال	۷۵	۹۶	۲
۲۱	حرمت تعطیل حدود و لزوم سرعت در اجرای آن با استناد به سیره امام علی در اجرای حد خمر بر ولید بن عقبه	۷۶	۹۹	۹
۶	استفاده حضرت علی از لباس و غذای ساده به علت فقر عمومی مردم	۷۶	۳۱۵	۲۶
۶	احادیثی در مورد کیفیت و سادگی لباس امام علی در زمان حکمرانی آن حضرت	۷۶	۳۱۳-۳۰۹	۲۴
۶	عدم امکان عمل به سیره حضرت علی در کیفیت لباس (پوشیدن لباس‌های خشن، وصله دار، ارزان و بی آرایش) بعد از آن حضرت تا ظهور امام زمان(عج) «لو فعلوا لقالوا مجنون أو قالوا مرء... فاذا قام قائمنا كان هذا البأس»	۷۶	۳۱۲-۳۱۱	۲۴
۱۸	سیره امام علی در مورد عدم استفاده شخصی از بیت المال و اکتفای آن حضرت به حداقل در لباس و غذا	۷۶	۳۱۳-۳۰۹	۲۴
۶	سیره امام علی در مورد عدم استفاده شخصی از بیت المال و اکتفای آن حضرت به حداقل در لباس و غذا	۷۶	۳۱۳-۳۰۹	۲۴
۲۲	امر به معروف و نهی از منکر در بازار کوفه (حضور در جمع بازاریان و نصیحت آنها)	۷۶	۳۱۳-۳۰۹	۲۴
۲۸	مذمت و تهدید امام علی نسبت به تارکان نماز جماعت آن حضرت	۸۵	۱۴-۱۳	۲۴
۲۶	نماز خوف حضرت علی در لیلۃ الهیریر و یوم الهیریر در جنگ صفین	۸۶	۱۱۶-۱۱۵	۹
۱۶	جارو کردن بیت المال در هر جمعه و خواندن دو رکعت نافله در آن توسط امام علی	۸۸	۳۸۳-۳۸۲	۸
۲۳	جمع آوری قرآن، علت تأخیر بیعت امام از بیعت با ابوبکر	۸۹	۵۲	
۴	نهی امام علی از پرداخت زکات ولایات تحت امارت خود به عمال شام	۹۳	۷۰	۴۵

۷	۸۵	۹۳	امر حضرت علی به اخذ زکات هر مال از جنس همان مال (در صورت نداشتن درهم و دینار)	۱۱
	۸۹	۹۳	حدیث «أمر علی بن ابی طالب أن تضاعف الصدقة علی نصاری العرب»	۱۱
۴	۱۶۵-۱۶۴	۹۳	امتناع امام علی از اعطای بیت المال به اشراف عرب و قریش به منظور جذب آنها به خود و جلوگیری از ملحق شدن آنها به معاویه	۱۸
۱	۲۰۹-۲۰۸	۹۳	قبول درخواست عمر از امام علی از سوی آن حضرت مبنی بر واگذاری سهم علی از غنایم جندی شاپور به مسلمانان نیازمند دیگر	۲۳
۳	۱۴۲	۹۶	همسفر بودن امام علی با عمر در سفر حج در سال اول خلافت عمر	۲۳
۳۶	۲۸	۹۷	مذمت امام علی لشکریان خود را در جنگ صفین به خاطر فرار از صف مقدم	۲۶
۳۶	۲۸	۹۷	مذمت امام علی لشکریان خود را در جنگ صفین به خاطر فرار از صف مقدم	۵
۳۳	۲۷	۹۷	استفاده حضرت علی از خدعه در جنگ با معاویه به منظور روحيه دادن به سربازان خود	۱۳
۳۴	۲۷	۹۷	سیره علی بن ابی طالب در جنگ جمل، توضیح: سیره علی بن ابی طالب عبارت بود از: ۱. نهي از تعقیب سربازان فراری، ۲. نهي از کشتن مجروحان جنگی دشمن، به دلیل شکست آنها و کشته شدن فرمانده آنها (طلحه و زبیر)	۲۵
۳۴	۲۷	۹۷	سیره علی بن ابی طالب در جنگ صفین، توضیح: سیره علی بن ابی طالب عبارت بود از: ۱. تعقیب سربازان فراری، ۲. کشتن مجروحان جنگی دشمن، به دلیل زنده بودن فرمانده آنها (معاویه)	۲۶
۱۰	۳۳	۹۷	توصیه امام علی به امیران لشکر خود در مورد رعایت کشاورزان	۱۱
۳۷	۳۸	۹۷	نهي علی بن ابی طالب از قتل اسیران اهل قبله	
۵	۴۶	۹۷	تنفیذ امام علی بن ابی طالب امان عبد خود را در مورد اهل حصن (از دشمنان اسلام)	۱۴
۵	۴۶	۹۷	تنفیذ امام علی بن ابی طالب امان عبد خود را در مورد اهل حصن (از دشمنان اسلام)	۱۳
			رد کردن حضرت علی درخواست لباس مخصوصی از بیت المال	۱۹

۴	۵۵	۹۷	توسط امام حسین علیه السلام	
۲۳	۵۷-۵۶	۹۷	آزاد کردن اسیران ایرانی از سوی امام علی (در خلافت خلیفه دوم)	
۲۳			مخالفت امام علی با عمر در فروش زنان اسیر ایرانی و عبد قرار دادن مردان اسیر، توضیح: اسیران ایرانی اشراف زاده بودند و حضرت علی بر طبق حدیث پیغمبر ﷺ «أكرم كريم كل قوم» آنها را آزاد کرد	۱۰
۱۳			نهی امام علی از کشتن اسیران جنگی «ینهی عن قتل الأسیر الکاف، إنَّ أسیر القبلة لا یفادی و لا یقتل»	۳۷
۲۳			عتاب امام علی به عثمان بن عفان به علت تصرف غیر مجاز وی در قطایع	۷
۱۵			کیفیت تقسیم بیت المال در بین مسلمانان توسط علیه السلام ، ۱. تقسیم متساوی آن بر اساس قرعه، ۲. تقسیم آن در حضور مردم، ۳. تقسیم یک گرده نان باقی مانده، ۴. تقسیم آن به تعداد رؤسای قیایل (رؤوس الاسباع)، ۵. عدم اختصاص متاع‌های ارزشمند برای خود	۱۰
۲۷			ناراضایتی و شکایت امام علی از امر حکمیت	۴۸
۱۳			سیره امام علی در جنگ: ۱. علاوه بر فرماندهی لشکر، خود حضرت وارد جنگ می‌شد، ۲. اموال و لباس‌های مقتول را بر نمی‌داشت	۱۷
۱۱			امتناع امام علی از صرف غذای رایگان مردم شهر انبار	۳۱
۱۱			امتناع حضرت علی از قبول هدیه مردم شهر انبار	۳۱
۲۲			توصیه امام علی به مالک اشتر در مورد لزوم تفقد امور تجار و بازرگانان و منع آنها از احتکار	۹
۲۲			امر امام علی به مالک اشتر در مورد لزوم تنبیه و مجازات محتکران	۹
۱۱			امر امام علی به مالک اشتر در مورد لزوم تنبیه و مجازات محتکران	۹
۲۲			بازرسی مستمر و متناوب بازار مسلمانان از سوی علیه السلام و موعظه و انداز تجار (در دوران خلافت آن حضرت)	۱۰
۱۱			توصیه امام علی به کارگزاران حکومتی در مورد رعایت حقوق کشاورزان	۶

۶	۱۷۲	۱۰۰	نهی امام علی کارگزاران حکومتی خود را از درخواست بیش از مقدار واجب خراج از مسلمانان و آثار زینبار آن، توضیح: «کان علیاً یکتب علی عماله لاتسخرُوا المسلمین فتدلوهم و من سئلكم غیر الفریضة فقد اعتدی و یوصی بالاکاری و هم الفلاحون»	۱۱
۲۱	۲۰۰-۱۹۹	۱۰۱	علل مخالفت امام علی با عمر در فروش اسرای زن ایرانی و عبد قرار دادن مردان اسیر	۲۳
۹	۲۵۵-۲۵۴	۱۰۱	دستورهای حضرت علی به مردم کوفه مبنی بر: ۱. مسدود ساختن دریچه‌های خانه مشرف بر جاده، ۲. مسدود ساختن جریان فاضلاب به جاده و...	۱۱
۱۹	۲۸۷	۱۰۱	استحلاف اهل زمه (یهود، نصارا و مجوس) در معابد آنها توسط علی، توضیح: «یقول علیاً شدوا علیهم احتیاطاً للمسلمین»	۱۱
۳۲	۲۸۹	۱۰۱	قضاوت امام علی در مورد استحلاف اهل کتاب به کتاب و ملت آنها	۱۱
۴	۲۹۱-۲۹۰	۱۰۱	ماجرای محاکمه نصرانی و حضرت علی توسط شریح قاضی	۱۴
۶۷	۳۸۱-۳۸۱	۱۰۱	توصیه امام علی به مالک اشتر در مورد احتیاط در دما و احتراز از ریختن خون حرام	۱۱

فهرست منابع

- محمد باقر مجلسی، بحار الانوار (بیروت، مؤسسه وفاء). در تهیه این فهرست تمام مجلدات بحار الانوار مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است و «سیره سیاسی امام علی» یکی از ۱۷۰ موضوعی است که در فهرست جامع (اندیشه سیاسی در بحار الانوار) توسط نگارنده در واحد اندیشه سیاسی مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم تهیه و تدوین شده است.
- نهج البلاغه، ترجمه و شرح فیض الاسلام.